

מבט מבחוץ על גירוש מבפנים

ד"ר רועי קיבריק*

מרץ 2018

רבות נכתב (אולי לא מספיק) על ההיבט המוסרי שבהחלטת ממשלת ישראל לגרש פליטים ומבקשי מקלט. אכן זהו ההיבט החשוב, המרכזי והמהותי דרכו יש לבחון ולשפוט החלטה זו. כבני ונכדי ניצולי שואה ופליטים ממדינות רבות בעולם, כיהודים ופלסטינים, כבני-אדם, מוטלת עלינו חובה מוסרית לדאוג לפליטים. אולם, מאמר זה מבקש להדגיש היבט אחר – ההיבט הבינלאומי של החלטת ישראל לגרש פליטים.

מדינת ישראל מתייחסת להחלטה לגרש פליטים כאל סוגיה ישראלית פנימית. מי שאמון על הטיפול בה מבחינת ישראל היא רשות האוכלוסין וההגירה, לא משרד החוץ. אולם, מדובר בסוגיה בעלת היבטים בינלאומיים רבים והשלכות על יחסי החוץ של ישראל. מאמר זה יבהיר מדוע ההחלטה לגרש פליטים נוגעת לזירה הבינלאומית ואינה נשארת בגבולות מדינת ישראל, יספק דוגמאות כיצד החלטה זו נתפסת על ידי גורמי חוץ שונים, ולבסוף ידון בהשלכות אפשריות שיש להחלטה על יחסי החוץ של ישראל ועל מעמדה בעולם. המאמר טוען כי ההחלטה לגרש פליטים פוגעת בעוצמתה הרכה של מדינת ישראל, ותורמת להעמקת השבר בין ישראל לבין הקהילה היהודית בארה"ב והמדינות והארגונים הדמוקרטיים-ליברלים בעולם.

א. מדוע ההחלטה לגרש פליטים קשורה ליחסי החוץ של ישראל?

למדינה ריבונית יש סמכות לקבוע מי נכנס אליה ומי יוצא, באילו תנאים, אילו חוקים לחוקק, ואילו נורמות לקבל. אם כך, לכאורה, החלטת ממשלת ישראל לגרש פליטים ומבקשי מקלט, היא החלטה פנימית שבסמכותה לקבל. אולם, יש לכך סייגים משמעותיים. הסמכות הניתנת למדינה לחוקק חוקים לא ניתנת לה רק על ידי אזרחיה, אלא גם על ידי המדינות האחרות במערכת הבינלאומית המכירות בקיומה של המדינה ובסמכותה לחוקק חוקים. אוסף המדינות הסכימו ביניהן על חוקי המשחק, והעניקו לכל מדינה מוכרת מגרש ביתי מוגדר אשר בגבולותיו יש לה חופש פעולה רב, אך לא מוחלט.

גבולות המגרש של סמכות המדינה בנויים מהשטח הטריטוריאלי שלה, שמגדיר במידה רבה את תחום הסמכות שלה. אולם, גבולות המגרש של סמכות המדינה בנויים גם מהנורמות הבינלאומיות המקובלות. יש חוקים בינלאומיים, יש הסכמים ואמנות בינלאומיות, יש מוסדות בינלאומיים, ויש נורמות בינלאומיות, אשר יחד מגדירים ומשרטטים עבור המדינה את תחומי סמכותה ואחריותה, ומגבילים את חופש פעולתה המוחלט. מדינה אינה יכולה לעשות כל מה שהיא רוצה. וגם אם היא יכולה באופן מעשי לעשות מעשה או לקבל החלטה שחורגת מגבולות המגרש המוגדרים לה על ידי הקהילה הבינלאומית, היא עלולה לשלם על כך מחיר. בכל הנוגע לפליטים, לאורך השנים, התגבשו נורמות בינלאומיות ונחתמו אמנות והסכמים בינלאומיים שמגדירים למדינות מה מותר ומה אסור להן לעשות. גם ישראל חתומה על האמנות והייתה שותפה להתמסדותן של הנורמות הללו.

מעבר לכך, יש לזכור כי סוגיית הפליטים היא מעצם טבעה סוגיה בינלאומית ולא פנימית גרידא. היא מורכבת מתנועה של פרטים החוצים גבולות פוליטיים (אכן, יש גם פליטים פנימיים לעיתים, אך לא בזה מדובר הפעם). החלטת ממשלת ישראל לגרש פליטים ומבקשי מקלט היא החלטה המערבת בבסיסה יחסי חוץ – ההחלטה מתייחסת לפרטים השייכים למדינה אחרת וחיים בישראל, והיא כוללת העברה של אותם פרטים מישראל למדינה שלישית. אין זו החלטה הנשארת בגבולות המדינה. היא קשורה ומערבת את מדינות המוצא של אותם פרטים, את המדינה בה חיים הפליטים, ואת המדינות אליהן הם יגורשו.

בנוסף, נושא הפליטים הפך להיות סוגיה פוליטית בינלאומית כיוון שזהו נושא ואתגר המשותף למדינות רבות מאוד. האתגרים שתנועת הפליטים בעולם מציבים בפני ריבונותה של מדינה, לכידותה וחוסנה של חברה – סוגיות של זהות, כלכלה, ביטחון אישי, רווחה ובריאות – הם אתגרים משותפים לכל אותן מדינות המתמודדות עם נושא הפליטים. המדינות ניסחו יחד אמנות משותפות בנוגע לפליטים, ולעיתים הן משתפות פעולה בניסיון למנוע ולצמצם את תופעת הפליטות או בניסיון להתמודד בהצלחה עם זרם הפליטים הקיים. המדינות, המוסדות וארגוני החברה האזרחית מסתכלים על מה שמתרחש במדינות אחרות, ולומדים מכך כיצד ניתן לנהוג. הדרך בה מדינה אחת בוחרת להתנהל משפיעה על הדרך בה מדינה אחרת בוחרת להתנהג, ואף על הפוליטיקה הפנימית במדינה האחרת. בחירה של מדינה אחת בדרך פעולה מסוימת זוכה להתייחסות ממדינות אחרות, ממוסדות וגופים בינלאומיים, ומארגוני חברה אזרחית בכל רחבי העולם. לכן, גם בישראל, כאשר שרי ממשלה מעוניינים להצדיק את תכנית הגירוש הנוכחית, הם מנסים להיתלות בתכניות דומות שקיימות במקומות אחרים בעולם, גם אם הן לא בדיוק אותן תכניות.¹ לכן, למשל, גם הציבור בישראל מתעניין במדיניות הטיפול בפליטים בגרמניה, מביע את דעתו, ומתרשם מהנעשה שם לטובה.²

ב. תגובת גורמים בינלאומיים להחלטת ממשלת ישראל לגרש פליטים ומבקשי מקלט

תיאור הדברים לעיל מבהיר מדוע ההחלטה הישראלית לגרש פליטים היא סוגיה בינלאומית – שמעוררת עניין ברחבי העולם – ולא רק החלטה פנימית ישראלית. לכן, חשוב לבחון גם את היבטי יחסי החוץ של החלטה זו, ואת התגובות אליה מצד שחקנים שונים במערכת הבינלאומית.

בעקבות החלטת הממשלה לגירוש הפליטים פרסמה נציבות הפליטים של האו"ם הודעה חריגה בה הביעה דאגה מכך. הנציבות ביקרה את הסודיות והיעדר השקיפות של התנהלות ישראל בנושא הפליטים, ואת הקושי שיש לה לעקוב אחר מצבם של 4,000 הפליטים שגורשו בעבר מישראל במסגרת תכנית ה"עזיבה מרצון" לרואנדה ואוגנדה. סיפורם של כ-80 פליטים מאריתריאה אשר גורשו מישראל ועשו את דרכם דרך אזורי עימות בסודן, ולוב לאירופה בהיעדר אפשרויות אחרות, שימשו עבור הארגון כעדות לכישלון של הפתרון הישראלי. כמו כן, ציינה נציבות הפליטים כי לישראל, כמי שחתומה על אמנת הפליטים מ-1951, יש אחריות חוקית להגן על פליטים ואחרים הזקוקים להגנה בינלאומית. הנציבות חזרה והדגישה את פנייתה לישראל לעצור את תכניתה לגירוש פליטים אריתראים וסודנים חזרה לאפריקה, ביקשה מישראל לעמוד בהתחייבויות שלקחה על עצמה עת חתמה על האמנות השונות, ואף הציעה סיוע לישראל במציאת פתרונות אחרים (כפי שנעשה בשנים האחרונות עת סייעה למצוא פתרונות ארוכי טווח לכ-2,400 פליטים אשר יצאו מישראל).³ מעורבות נציבות הפליטים של האו"ם לא באה לידי ביטוי רק בהצהרות ובגיויים פומביים. הנציבות אף לקחה חלק פעיל בתהליך המשפטי שנערך בישראל בנוגע לטיפול בפליטים, והגישה לבית המשפט חוות דעת חריפה באשר לחוסר התפקוד הכללי של מערכת המקלט הישראלית.⁴ לצד נציבות הפליטים של האו"ם, התייחסו לסוגיה גם מומחים של המועצה לזכויות אדם של האו"ם אשר קראו למדינת ישראל לעצור את תכנית הגירוש, והבהירו כי היא מנוגדת לאמנות עליהם ישראל חתומה ולחוק הבינלאומי.⁵

לא רק ארגונים בינלאומיים עוקבים אחר המתרחש בישראל בנושא הפליטים ומבקשי המקלט, גם מדינות וממשלות עושות כן. באופן כללי, מדינות נמנעו עד כה מהצהרות רשמיות המתייחסות להחלטת ממשלת ישראל. אולם, ההחלטה לא עברה ללא התייחסות כלל. למשל, קבוצה של מחוקקים אפרו-אמריקאים מבית הנבחרים בארה"ב שלחה מכתב לראש הממשלה נתניהו המבקש ממנו למנוע את האסון ההומניטרי הצפוי בגין יישום התכנית לגירוש הפליטים, ולשקול אמצעים אחרים להתמודד עם האתגר.⁶

¹ יובל שטייניץ, "על ההסכם לקליטת אריתראים וסודנים במדינה שלישית", *מה בוער? – גלי צה"ל*, 23 בינואר 2018.

² Raphael Ahren, "Israelis Appreciate Berlin's Refugee Policy, New Poll Finds," *The Times of Israel*, 14 March 2016.

³ "UNHCR Concerned over Israel's Refugee Relocation Proposals," *The UN Refugee Agency*, 17 November 2017; "UNHCR appeals to Israel over forced relocations policy," *The UN Refugee Agency*, 9 January 2018.

⁴ שני בר-טוביה, "גירוש בעייתי. פתרון 'המדינה השלישית' של ישראל," *ynet*, 20 בפברואר 2018.

⁵ Lee Yaron, "UN Human Rights Experts: Israel's Plan to Deport African Asylum Seekers Violates International Law," *Haaretz*, 2 March 2018; Ismail Akwai, "UN in Talks with Israel to Abort its Plan of Deporting African Asylum Seekers," *Face2Face Africa*, 9 February 2018.

⁶ Judy Maltz, "Lawmakers Urge Israel Not to Deport Asylum Seekers," *Haaretz*, 27 February 2018.

ההחלטה הישראלית זכתה לסיקור תקשורתי נרחב במדינות רבות בעולם. מאמרים רבים פורסמו בארה"ב,⁷ באנגליה,⁸ באוסטרליה,⁹ בסין¹⁰, באפריקה עצמה¹¹, ובמדינות נוספות. מאמרים אלו מעלים לעתים קרובות למודעות הציבור בעולם את הקשר והניגוד בין הערכים היהודים והסיפור ההיסטורי של העם היהודי לבין ההחלטה של ישראל לגרש פליטים. הם מדגישים את ההיבטים המשפטיים המנוגדים לחוק הבינלאומי, ואת הייחודיות של ההחלטה לגרש למדינה שלישית. המאמרים מביאים סיפורים אישיים של פליטים הנמצאים בישראל, ולעיתים מדגישים את אופייה הגזעני של ההחלטה. הם מתייחסים לזיכרון הפנימי בתוך ישראל, ואף למצב בשכונות בדרום תל אביב. חלקם בוחרים אף להדגיש את הקשר בין ההחלטה על גירוש הפליטים לסוגיית הפליטים המלווה את הסכסוך הישראלי-פלסטיני. ההחלטה הפנימית-לכאורה של ישראל, הפכה לסיפור עולמי.

ארגוני חברה אזרחית רבים התגייסו לפעול כנגד החלטה זו. לא רק בתוך ישראל, אלא גם ברחבי העולם. לדוגמה, בתחילת פברואר נערכו הפגנות מתואמות ברחבי העולם מול שגרירויות רואנדה (לגביה דווח כי היא המדינה השלישית עמה יש לישראל הסכם סודי), ואל מול מוסדות של האו"ם ונציגויות ישראל. בין היתר, נערכו הפגנות בלונדון, ברלין, פריס, ז'נבה, שטוקהולם, שיקגו, סן פרנסיסקו וניו יורק.¹²

לצד מחאות של מוסדות בינלאומיים, מדינות שונות, וארגוני חברה אזרחית, התייצבה גם הקהילה היהודית בעולם כנגד התכנית הישראלית לגירוש הפליטים. במכתב פתוח לממשלת ישראל קראו כ-800 אנשי דת יהודים מארה"ב, החברים בארגונים רבים, לעצור את תכנית הגירוש. הם הדגישו את ההיכרות היהודית עם חוויות הפליטות והנרדפות וכיצד ניסיון העבר היהודי מחייב את היהודים יותר מאחרים סייע לאלו שזקוקים להגנה. אותם אנשי דת קראו לישראל לפעול בהתאם לחוק הבינלאומי, ולאפשר הליך הוגן וסביר להגשת בקשות מקלט. מכתב זה מצטרף למכתבים נוספים ברוח דומה ששלחו המנהיגים היהודים של צפון אמריקה.¹³ לסוגיות הגירוש ומתווה התפילה בכותל, העומדות במרכז המשבר הנוכחי בין ישראל ליהדות ארה"ב, נוספה גם סוגיית גירוש הפליטים כסוגיה של משבר ומחלוקת. המסר של יהדות ארה"ב ברור ועקבי: על ישראל להיות "אור לגויים", ומתוך חוויות העבר של העם היהודי עליה לספק דוגמה ומופת לטיפול והגנה למי שזקוק להם בעולם. כדוגמה לשבר העמוק ניתן להביא את החלטתו של אחד התורמים הגדולים לישראל, ג'ואי לואו, להפסיק לתרום לישראל. לטענתו, הערכים שישראל מייצגת לאחרונה אינם עולים בקנה אחד עם הערכים היהודים ומונעים מיהודים רבים בעולם להמשיך ולהזדהות עם ישראל.¹⁴

מלבד יהודי ארה"ב, גם הסוכנות היהודית הביעה עמדה ברורה כנגד תכנית הגירוש המתוכננת, קראה לאפשר את קיומו של הליך הגשת בקשות מקלט ובדיקתן בהתאם לחוק הבינלאומי, ותבעה באופן ספציפי להעניק מעמד חוקי לכ-500 פליטים אשר הגיעו כקטינים לא-מלווים לישראל לפני שנים.¹⁵

⁷ For Example: Loveday Morris, "[The Future of Israel's 'Dreamers'](#)," *The Washington Post*, 5 March 2018.

⁸ For example: Peter Beaumont, "Israel to Tell African Migrants: Leave or Face Indefinite Imprisonment," *The Guardian*, 2 January 2018; Kathy Harcombe, "[Israel's Unwanted African Migrants](#)," *BBC News*, 3 February 2016.

⁹ For Example: "[African Asylum Seekers Paint Themselves White to Protest Deportations from Israel](#)," *The Australian*, 8 February 2018.

¹⁰ For Example: Keren Setton, "[Spotlight: Israel's controversial migrant policy makes headlines](#)," *Xinhua*, 31 January 2018.

¹¹ For Example: Abdur Rahman Alfa Shaban, "[Eritreans, Sudanese Worse Affected by Israel's Forced Deportation Plan](#)," *Africanews*, 21 November 2017.

¹² "[Global Protests against Israeli Plans to Deport Refugees](#)," *+972 Magazine*, 7 February 2018.

¹³ איתמר אייכנר, "אישים יהודים בארה"ב במכתב לנתניהו: 'הגירוש יגרום נזק עצום'," *ynet*, 15 במרץ 2018; "Nearly 800 [US Jewish Clergymen Urge Israel to Halt Refugee Deportations](#)," *The Times of Israel*, 27 January 2018.

¹⁴ אטילה שומפלבי, "המיליונר היהודי כבר לא רוצה לתרום לישראל: 'אנחנו סוגרים את האור'," *ynet*, 24 בינואר 2018.

¹⁵ Jody Maltz, "[Jewish Agency Joins Growing List of Public Opposition to Israel's Deportation of African Asylum Seekers](#)," *Haaretz*, 27 February 2018.

ג. איזה נזק עלול להיגרם ליחסי החוץ של ישראל ולמעמדה בעולם מגירוש פליטים?

החלטת ממשלת ישראל לגרש פליטים טומנת בחובה השלכות כלפי מדינת ישראל בזירה הבינלאומית. החלטה זו נתפסת בעולם כמנוגדת לחוק הבינלאומי ולנורמות הבינלאומיות העכשוויות, כפי שאלו באים לידי ביטוי באמנות ובפרוטוקולים בנושא פליטים שעליהם ישראל חתומה. החלטת ממשלת ישראל חורגת מגבולות המגרש שמשרטטת הקהילה הבינלאומית, ועל כן היא עוררה תגובות נגד בעולם. ההחלטה פוגעת במעמדה ובעוצמתה של מדינת ישראל בזירה הבינלאומית. אמנם, אין היא משנה באופן ניכר את מעמדה המדיני של ישראל ואין לה השלכות כלכליות מרחיקות לכת, אולם יש לה תרומה נכבדה לפגיעה נוספת בעוצמתה הרכה של מדינת ישראל.

מקובל לחשוב כי כאשר מדינה פועלת בצורה שסותרת בבוטות את החוק והנורמות הבינלאומיים, אזי הקהילה הבינלאומית צפויה לנקוט תגובה חריפה. מדינה היוצאת לכבוש שטח של מדינה אחרת (למשל, עיראק את כווית), פועלת לפצל מדינה אחרת ולספח חלקים ממנה (למשל רוסיה מול אוקראינה), או מבצעת מהלכים כדי להשיג נשק להשמדה המונית (איראן, צפון קוריאה), מעוררת פעמים רבות פעילות-נגד מצד הקהילה הבינלאומית – החל בהצהרות, דרך הטלת סנקציות כלכליות, ועד להתערבות צבאית. במקרה של ההחלטה הספציפית של ישראל בנוגע לגירוש הפליטים, היציאה מגבולות המגרש אינה נתפסת בעולם כחציית קו אדום. ההחלטה גם לא נתפסת כמאיימת על אינטרסים מרכזיים של שחקנים חזקים בקהילה הבינלאומית. ולכן, התגובות בקהילה הבינלאומית להחלטה הישראלית הן מדודות ורפות ביחס למקרים אחרים של פעולות כנגד הנורמות הבינלאומיות. יחד עם זאת, כפי שניתן לראות מהתגובות בעולם, יש כאן חצייה של גבולות וסדר, ולכן גם דרישת תשלום מסוימת. קשה למדוד ולכמת את התשלום שישראל תשלם בגין החלטתה. אולם ניתן להתייחס למספר מרכיבים חשובים עליהם יש לתת את הדעת.

בכל הנוגע להיבט הכלכלי של החלטת הגירוש, מירב המשתנים הינם פנימיים: אובדן תרומתם האפשרית של הפליטים למשק הישראלי, הבאתם של עובדים זרים והרווח הצפוי מכך לחברות כוח האדם, שיקום השכונות בדרום תל אביב, ועלות מנגנון הכליאה, הפיקוח והגירוש עצמו (מומחים מעריכים כי מדובר במאות מיליוני שקלים).¹⁶ מעבר לכך, קשה לראות השלכות נרחבות של החלטת הגירוש על כלכלת ישראל, גם אם אין מדובר בהחלטה כלכלית נבונה. אמנם, ייתכן שתורמים יהודים נוספים יפסיקו לתרום למדינת ישראל, אך לא מדובר בשינוי קיצוני של המצב הכלכלי הישראלי. בנוסף, בהחלט ייתכן שאותם תורמים ימשיכו לתרום, אולם יפנו את תרומתם באופן ספציפי לארגונים ישראלים שהולמים את הערכים והנורמות אותם הם רוצים לקדם. לחילופין, דווקא ההסכם הסודי עם רואנדה טומן בחובו הזדמנויות כלכליות של הידוק סחר (ביטחוני) עם המדינה. עם או בלי קשר, בפברואר 2018 ביקרה ברואנדה משלחת של התעשיות הביטחוניות הישראליות, ומשרד החוץ הישראלי פועל לקדם פתיחת שגרירות ברואנדה, אותה הוא רואה כמדינה הידידותית ביותר לישראל ביבשת אפריקה.

בכל הנוגע להיבטים פוליטיים-מדיניים, נדמה כי גם כאן המחיר שיגבה מישראל אינו גבוה במיוחד. מנקודת המבט של ממשלת ישראל, אותם ארגונים שגם ככה יוצאים השכם וערב כנגד ישראל בגין הכיבוש והיחס לאוכלוסייה הפלסטינית, ימשיכו לצאת נגד ישראל גם במקרה הזה. עצרת האו"ם, נציבות הפליטים או מועצת זכויות האדם, כולן נתפסות על ידי ממשלת ישראל כגורמים עוינים. לכן, ההצהרות החריפות של גופים אלו בגין החלטת הגירוש לא מעלות ולא מורידות דבר בעיני ממשלת ישראל.

מדינות מערב אירופה, אשר מקדמות את הערכים הליברליים והדמוקרטיים לאורם מתעצב החוק הבינלאומי ונבנים המוסדות הבינלאומיים, ודאי שאינן תומכות בהחלטות הפוגעות בערכים אלו, דוגמת ההחלטה הישראלית. אולם, יש להן כיום סוגיות אחרות וחשובות יותר לפתור. גם הן מתמודדות עם משברי הגירה ופליטים וגם בתוכן יש מפלגות ימניות קיצוניות הקוראות לגירוש הפליטים. עד כה, הן לא ביקרו את ישראל בצורה חריפה במיוחד בנושא זה. אפילו בכל הקשור לסוגיית ההתנחלויות, אשר מדינות מערב אירופה מקפידות לציין שהן מנוגדות לחוק הבינלאומי, אין הן בוחרות להטיל על ישראל לחץ פוליטי או כלכלי רב מדי. סדר העדיפויות שלהן שונה.

¹⁶ ערן ישיב, "לגירוש יש מחיר", דה-מרקר, 28 בפברואר 2018.

מדינות מזרח אירופה לא גובות מחיר ממדינת ישראל בנושא גירוש הפליטים. הן רוצות לעשות בדיוק אותו דבר, ותקדים שתספק להן ישראל יוכל לסייע להן ללכת בעקבותיה בהמשך. גם מארה"ב תחת טראמפ אין לצפות לביקורת על ישראל בנושא. הרי גם הנשיא האמריקאי רוצה למנוע כניסה ולגרש זרים. מדינות המזרח התיכון עסוקות בנושאים אחרים, ומבחינת ממשלת ישראל, זה כמעט לא רלבנטי מה הן חושבות על סוגיה זו. לאותם ארגוני חברה אזרחית בעולם שכן משמיעים ביקורת על החלטת הגירוש, אין עוצמה פוליטית מספקת על מנת שיכולו לגבות מחיר גבוה מישראל.

נדמה כי הנקודה הבעייתית ביותר מבחינה מדינית-פוליטית היא הקושי שהחלטת הגירוש מייצרת עבור הברית האסטרטגית בין מדינת ישראל לבין יהדות התפוצות. זה מביא אותנו להיבט המרכזי בו מדינת ישראל עשויה לשלם מחיר יקר על החלטתה – ההיבט הסמלי והעוצמה הרכה.

למדינות רבות יש מרכיבי עוצמה רכה שונים. כאשר אנו מתייחסים לעוצמה רכה, אנו לא מתייחסים לכוח הצבאי או הכלכלי של מדינה, אלא ליכולת שלה להשפיע בזירה הציבורית הבינלאומית על שחקנים וארגונים שונים, בעזרת הקרנת ערכים ונורמות ולאור התפיסה של אחרים את זהותה ותפקודה. העוצמה הרכה של מדינה נשענת במידה רבה על לגיטימיות המוענקת לקיומה ולטענותיה על ידי מדינות ושחקנים אחרים במערכת הבינלאומית. שער החליפין של העוצמה הרכה הוא תרבות, ערכים, וניהול מדיניות-חוץ.¹⁷

העוצמה הרכה של ישראל נשענת על סיפורה ההיסטורי – על היותה מקום המפלט הבטוח לעם היהודי הנרדף, בייחוד לאחר השואה. הסיפור ההיסטורי הזה מעניק לישראל את הצדקת קיומה, הן לעצמה פנימה והן כלפי חוץ. אחד מהעקרונות המנחים של הזהות וההתנהלות הישראלית נשען על הקביעה: "שוב לא תהיה שואה". הסיפור ההיסטורי של ישראל, זהותה שנבנתה עמו, והתנהלותה בשנים הראשונות לקיומה העניקו לה עוצמה רכה בעלת משקל משמעותי, בייחוד בסוגיות מוסריות שקשורות לפליטים, שואה, גזענות, אנטישמיות, שנאת זרים וזכויות אדם. תרומתה של ישראל, למשל, לניסוח אמנת הפליטים העולמית ב-1951, שיקפה, הלמה ואף חיזקה את עוצמתה של ישראל בתחום זה. מבחינת ישראל, יש חשיבות לשמירה על עוצמתה הרכה – בייחוד בהיבט הפליטים, שמתכתב עם מרכיבי הזהות הבסיסיים ביותר של האומה הישראלית. היבט זהותי זה עומד גם בבסיס הקשר האסטרטגי בין מדינת ישראל והעם היהודי. לפגיעה בהיבט זה עלולה להיות משמעות מרחיקת לכת לגבי יכולתה של ישראל לבסס קשר חזק ואמיץ עם יהדות העולם, והיא עשויה להגביל את מדינת ישראל בהתמודדותה עם תופעות של גזענות, אנטישמיות ושנאת זרים ברחבי העולם.

ההחלטה על גירוש הפליטים מישראל, החתימה על הסכם הסודי עם מדינה שלישית, מניעת הליך בקשת מקלט הוגן וסביר, כליאת מבקשי המקלט – כולם צעדים שפוגעים ומחלישים את עמדתה המוסרית של ישראל ואת עוצמתה הרכה. בפעם הבאה שישראל תרצה להילחם בתופעה של מפלגות אנטישמיות המתמודדות בבחירות באירופה, להתמודד עם חקיקה אנטישמית שמכחישה את השואה, ולקדם ערכים ליברלים של חופש ושוויון – ייתכן שאחרים כבר לא יראו בה "אור לגויים" ולא יחשיבו אותה כמצפן מוסרי שיש ללכת אחריו. בפעם הבאה שישראל תנסה ליישם מהלכי מדיניות-חוץ שמקדמים ערכים אלו, הטיעון המוסרי שלה יהיה חלש יותר. עוצמתה הרכה תהיה פחותה. האם יהיה עדיין מי שיקשיב לה?

¹⁷ Joseph S. Nye Jr, "Public Diplomacy and Soft Power." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616(1), March 2008, pp. 94-109.